

DI TÍCH LỊCH SỬ

Nhà thờ Tộc Ngô - Kế Xuyên

(Thôn 4, xã Bình Trung, huyện Thăng Bình, tỉnh Quảng Nam)

LÝ LỊCH DI TÍCH:

1. Tên gọi di tích:

- Nhà thờ Tiên Hiền tộc Ngô - Kế Xuyên.
- Tên thường gọi: Nhà thờ tộc Ngô

2. Địa điểm và đường đi đến:

Nhà thờ Tiên Hiền tộc Ngô - Kế Xuyên tọa lạc làng Kế Xuyên, thôn 4, xã Bình Trung, huyện Thăng Bình, tỉnh Quảng Nam.

Từ thị xã Tam Kỳ đi về hướng Đà Nẵng khoảng 15km là đến ngã tư Kế Xuyên, từ ngã tư Kế Xuyên rẽ về phía tay trái, theo đường hương lộ đi một đoạn đường khoảng 2500m, rẽ phải theo đường đất khoảng 250m là đến di tích.

3. Sự kiện lịch sử:

Làng Kế Xuyên xưa thuộc phủ Thăng Hoa, trấn Quảng Nam, nay thuộc thôn 4, xã Bình Trung, huyện Thăng Bình, tỉnh Quảng Nam. Làng được hình thành vào khoảng giữa đầu thế kỷ 17. Theo gia phả của dòng tộc Ngô - Kế Xuyên thì người có công khai phá và lập nên làng Kế Xuyên là ông Ngô Văn Cang, quê ở làng Đoài – Trảo Nha (nay là xã Đại Lộc, thị trấn Can Lộc, tỉnh Hà Tĩnh).

Cuộc chiến Trịnh - Nguyễn phân tranh kéo dài gần 100 năm đã gây nên bao cảnh loạn li thống khổ cho nhân dân, đồng thời cũng tạo nên những dòng người di cư từ đàng ngoài vào đàng trong. Trong bối cảnh lịch sử đó, vào những năm của nửa đầu thế kỷ 17, ông Ngô Văn Cang cùng với hai con trai là Ngô Văn Kiệt và Ngô Văn Giám có tá hữu họ Phạm, họ Bùi phò tá đã đến đây khẩn hoang, khai phá, mở mang xây dựng cơ nghiệp, xây dựng nên một làng quê ấm no, trù phú. Ông Ngô Văn Cang đã được triều Nguyễn ban sắc phong “***Dực bảo trung hưng Tôn thần***”.

Sau khi an cư lập nghiệp, lập thành làng xóm, các con cháu tộc Ngô góp công, góp của tạo dựng nên nhà thờ tiền hiền, hậu hiền cùng với những bậc tiền bối có công khai canh, lập nên làng Kế Xuyên vào năm Tự Đức thứ 21 (1869).

Mặc dù đã trải qua gần 135 năm với bao thăng trầm, biến động của lịch sử, thêm vào đó là chiến tranh, thiên tai, bão lụt... nhưng nhà thờ tộc Ngô vẫn tồn tại gần như nguyên trạng cho đến ngày hôm nay. Bên cạnh đó, nhờ sự quan tâm và đóng góp hết mình của con cháu tộc Ngô - Kế Xuyên nói riêng và con cháu tộc Ngô cả nước nói chung, vào năm 2002 một ngôi nhà thờ mới to đẹp, bề thế được xây dựng bên ngôi nhà thờ cũ trong một khuôn viên khép kín có tường rào, cổng ngõ rất hoà hợp với cảnh quan thiên nhiên nơi đây.

Tính đến nay, tộc Ngô đã lập nghiệp ở làng Kế Xuyên đã hơn 20 thế hệ. Hiện nay tộc Ngô ở Kế Xuyên có trên 350 hộ với 2500 nhân khẩu, sống tập trung chủ yếu ở thôn 3 và thôn 4 Bình Trung, Thăng Bình (chiếm gần 80% dân số ở hai thôn này). Hằng năm cứ đến ngày rằm và ngày 16 tháng 3 âm lịch, trai gái già trẻ tộc Ngô sắp xếp công việc, tranh thủ về nhà thờ tổ thấp nén hương để tỏ lòng tri ân, tưởng nhớ những bậc tiền nhân đã có công khẩn hoang, khai phá, lập làng năm xưa.

4. Khảo tả di tích:

Khuôn viên nhà thờ Tiền hiền tộc Ngô được xây khá quy mô, gồm có: Nhà thờ tiền hiền tộc Ngô, nhà Võ ca, nhà thờ mới và các công trình phụ. Nhà thờ Tiền hiền tộc Ngô là một kiến trúc nghệ thuật cổ gồm 1 gian và hai chái, xây dựng theo bố cục hình chữ nhật (-), mái lợp ngói âm dương, khung sườn nhà bằng gỗ. Trên nóc trang trí cách điệu hình ***Lưỡng long tranh châu***, các bờ nóc trang trí hình hoa lá cách điệu.

Toàn bộ khung nhà chịu lực trên 20 cột gỗ mít được đẽo gọt công phu, tất cả đều được kê trên đá tảng. Mặt cắt dọc gồm 5 hàng cột (2 cột cái, 2 cột quân và 1 cột hiên), được liên kết theo kiểu thức vì kèo giao nguyên, theo lối nhất đoạn kẻ suốt (gồm 1 vì kèo xuyên suốt từ thượng lương đến hiên). Đầu và đuôi kèo được chạm khắc hình hoa là cách điệu. Trên trính (quá giang) có đặt trống quả (có cánh ác hai bên) trên đầu (con đội) được chạm khắc công phu và liên kết với kèo nóc một xà cò (đòn đông hạ), phía mặt dưới đòn đông hạ còn lưu lại năm xây dựng nhà thờ: năm Tự Đức thứ 21 (năm 1869). Hàng cột quân (cột hàng hai) và cột hiên được liên kết bởi trính ăn cụt mộng từ nách của 2 cột quân, trên lưng các trính này có trụ đội hình quả bí cách điệu đặt trên con đội vươn thẳng lên đỡ các hoành mái (huyền tử).

Bên trong nhà thờ có 05 bệ thờ được xây dựng bằng xi măng, mỗi bệ thờ cao khoảng 0,8m, dài và rộng khoảng 1m. Bệ ở giữa thờ Tiền hiền đức thủy tổ Ngô Văn Cang, bệ thờ bên trái thờ

Hậu hiền phái thứ nhất Ngô Văn Kiệt, bệ thờ bên phải thờ Hậu hiền phái thứ hai Ngô Văn Giám, bệ thờ bên hữu thờ tộc Phạm bệ thờ bên tả thờ tộc Bùi.

5. Loại hình di tích: Di tích lịch sử

6. Giá trị khoa học lịch sử:

Di tích được xây dựng cách đây khá lâu để thờ các vị Tiên hiền, hậu hiền tộc Ngô và các chư phái họ Phạm, họ Bùi, những người có công khẩn hoang, mở mang, khai phá đất đai, lập nên làng xã ở Kế Xuyên, qua đó cung cấp những thông tin cần thiết về quá trình di dân từ Đàng ngoài và Đàng trong và quá trình hình thành cộng đồng dân cư tại Kế Xuyên nói riêng và tại Quảng Nam nói chung.

Nhà thờ Tộc Ngô có vai trò quan trọng việc góp phần giữ gìn và phát huy những giá trị và bản sắc văn hoá truyền thống của làng Kế Xuyên, là nơi thể hiện đạo lý **Uống nước nhớ nguồn** của thế hệ hôm nay đối với các bậc tiền nhân, cha ông đi trước.